

Wprowadzenie

Słowo *atrakcyjny* znaczy przyciągający. Przestrzeń miejska od wieków przyciąga różnych użytkowników, jest miejscem dostępu do wielu dóbr. W średniowieczu miasta przyciągały pieniędzmi, bezpieczeństwem i wolnością. Mówiło się, że „powietrze miejskie czyni wolnym”.

Dzisiaj wielu ludzi opuszcza polskie miasta przenosząc się na przedmieścia czy na wieś albo do ośrodków miejskich za granicą. Powoduje to obniżenie produktywności naszych miast, alokację kapitału poza ich obszar, degradację środowiska zbudowanego i wiele innych zjawisk.

Mówiąc o atrakcyjności przestrzeni miast najpierw mamy na myśli fizjonomię – wygląd i czytelność ulic, budynków, zieleni, które mogą być przyciągające albo odpychające. Atrakcyjna przestrzeń to jednak nie tylko ład estetyczny, ale także wygoda, bezpieczeństwo, możliwość spotkania innych ludzi i poczucie wspólnoty, dostęp do usług i do rynku pracy, okazja do inwestowania i wymiany dóbr.

Dyskutując o atrakcyjności miast powinniśmy wziąć pod uwagę zarówno stronę poznawczą, jak i aplikacyjną. Strona poznawcza to poszukiwanie odpowiedzi na pytania o cechy atrakcyjnej przestrzeni miejskiej, metody jej badania, miary i kryteria ocen, studia przypadków przestrzeni powszechnie uznanych za atrakcyjne. Strona aplikacyjna z kolei to rozpoznanie, jak taką przestrzeń się buduje i jak się nią zarządza, aby utrzymać czy też zwiększyć jej atrakcyjność. Tu próbuje się odpowiedzieć m.in. na pytania o narzędzia organizacyjno-administracyjne, źródła i sposoby finansowania, uczestnictwo mieszkańców i przedsiębiorców w zarządzaniu, jakość rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych, skuteczność regulacji planistycznych. Podstawowym czynnikiem różnicującym odpowiedzi będzie osoba użytkownika przestrzeni miejskiej: mieszkańca, turysty, przedsiębiorcy. Odpowiedzi będą różne także wtedy, jeśli badamy małe miasteczko, dzielnicę mieszkaniową dużego miasta czy też centrum miasta metropolitalnego. Skala miasta i jego położenie będą więc istotnymi wyznacznikami atrakcyjności dla różnych użytkowników przestrzeni miejskiej. Te zagadnienia poruszają autorzy prezentowanego tomu koncentrując się na trzech kategoriach przestrzeni odpowiadających zasadniczym funkcjom miasta, tj.:

- mieszkania – przestrzeń rezydencjalna,
- pracy i produkcji – przestrzeń biznesowa,
- interakcji społecznej i wymiany dóbr – przestrzeń publiczna.

Niniejszy tom Studiów jest dziełem zbiorowym będącym efektem sprofilowanych dyskusji panelowych i plenarnych prowadzonych w ramach III Colloquium miejskiego¹. Kluczowym tematem Colloquium uczyniono *atrakcyjność przestrzeni miejskich*. Uczestnikami wydarzenia byli urbaniści: badacze i praktycy, architekci i ekolodzy, socjolodzy, ekonomiści i geografowie, a także przedstawiciele sfery publicznej, biznesowej i społecznościowej. Opracowanie dzieli się na trzy wzajemnie powiązane ze sobą części. Rozważania zawarte w części pierwszej – poznawczej – skupiają się na założeniach polityki urbanistycznej (Tadeusz Markowski), na wielowymiarowym ujęciu atrakcyjności miast z perspektywy geograficznej (Jerzy Runge) oraz ekonomicznym (Małgorzata Pięta-Kanurska) i urbanistyczno-architektonicznym (Rafał Błazy) podejściu do atrakcyjności przestrzeni publicznych. Część druga – praktyka kształtowania atrakcyjności przestrzeni miejskich – odnosi się do przestrzeni publicznych małych miast (Katarzyna Mazur-Bezyt), do modelowych zespołów mieszkaniowych (Alina Pancewicz), do przestrzeni mieszkalnej w śródmiejskich obszarach zdegradowanych (Krzysztof Gasidło) oraz zaprezentowano zieloną certyfikację stanowiącą krok w stronę jakości budownictwa i zrównoważonego rozwoju (Agata Twardoch). W części trzeciej Studiów zaprezentowane zostały relacje zachodzące między przestrzenią miejską a biznesem w procesie zarządzania publicznego. W poszczególnych rozdziałach w centrum uwagi znalazła się atrakcyjność biznesowo-inwestycyjna miast (Andrzej Klasik, Krzysztof Wrana oraz Marcin Baron i Luk Palmen), atrakcyjność morfologiczna i przestrzenna miejskich terenów pogórnicych (Monika Janiszek) oraz atrakcyjność przestrzeni miejskich w zarządzaniu publicznym (Adam Bartoszek).

Monografia prezentuje wyniki badań i analiz w przekroju wielo- i interdyscyplinarnym w zakresie architektury i urbanistyki, geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej, ekonomii i finansów, zarządzania i nauk o jakości, inżynierii środowiska i nauk socjologicznych. Jest efektem partnerstwa i współpracy środowisk naukowo-badawczych i jednostek samorządu terytorialnego. Jest to pierwsza tego typu publikacja odnosząca się do przestrzeni: publicznej, rezydencjalnej i biznesowej miast dużej aglomeracji w sprzężeniu z polityką urbanistyczną i zarządzaniem publicznym.

¹ Współorganizatorami III Colloquium miejskiego (Katowice, luty 2019) była sieć instytucji naukowo-badawczych i akademickich: Polska Akademia Nauk, (Komisja Studiów Nad Przyszłością Górnego Śląska Oddziału Katowickiego, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju), Politechnika Śląska, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych, Górnośląska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości przy współpracy Biblioteki Śląskiej.

Publikacja jest adresowana do środowisk badawczych, akademickich i samorządowych, do profesjonalnych grup pracowni urbanistycznych związanych z programowaniem rozwoju miast i projektowaniem urbanistycznym oraz do praktycznej aktywności sektora deweloperskiego. Może ona także posłużyć do uruchamiania i prowadzenia wzorcowych studiów przypadków w formie projektów edukacyjnych na różnych poziomach i kierunkach studiów związanych z gospodarką przestrzenną.

*Krzysztof Gasidło
Andrzej Klasik*